

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีการนำเสนอรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษา ประเมินและพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษา และศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษา การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหาของความเป็นพลเมือง กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง แนวทางการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง และศึกษาความต้องการลักษณะความเป็นพลเมืองที่โรงเรียนต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ระยะที่ 2 การร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันพิจารณาร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษา และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษา ระยะที่ 3 การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองในสถานศึกษา โดยการนำไปทดลองใช้และพัฒนาในสถานศึกษา ใช้วิธีการสัมภาษณ์และปรับรูปแบบร่วมกับผู้ปฏิบัติในสถานศึกษา มีการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษา และระยะที่ 4 สรุปและยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันพิจารณารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษา และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระยะข้างต้นและสามารถอธิบายได้ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหาของความเป็นพลเมือง ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษา แนวทางการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองและศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองที่โรงเรียนต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

ในระยะนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อต้องการทราบสภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง แนวทาง

การดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง และศึกษาความต้องการลักษณะความเป็นพลเมืองที่สถานศึกษาต้องให้เกิดขึ้นกับนักเรียนประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. คัดเลือกและรวบรวมเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองทั้งในและต่างประเทศ

2. วิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง โดยพิจารณาถึงความหมาย ความสำคัญ และลักษณะของความเป็นพลเมือง ความหมายและความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง การบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมเป็นพลเมือง บริบทพื้นที่ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวปฏิบัติของสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง และวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการศึกษา แล้วกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง แนวทางการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง และศึกษาความต้องการลักษณะความเป็นพลเมืองที่สถานศึกษาต้องให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครองนักเรียน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-To-Face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ณ สถานศึกษาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือสถานที่ตามความเหมาะสมบนพื้นฐานของความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกรณีที่เผชิญกับสถานการณ์ความไม่ปกติในพื้นที่ โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่รับผิดชอบเรื่อง การสร้างความเป็นพลเมืองให้กับนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 9 โรงเรียน การคัดเลือกกลุ่ม ประชากรโดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposeful Selection) (Law และคณะ, 1998) โดยมี ขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยสำรวจรายชื่อสถานศึกษาที่มีความพร้อมในการร่วมการวิจัยไปยัง สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้วิจัยได้กำหนด คุณลักษณะสำคัญของสถานศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1.1.1 เป็นโรงเรียนแกนนำในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง

1.1.2 เป็นโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

1.1.3 เป็นโรงเรียนส่งเสริมประชาธิปไตย

การพิจารณาคัดเลือกสถานศึกษาให้พิจารณาตามลำดับของคุณลักษณะ กล่าวคือ ให้พิจารณาคัดเลือกจากคุณลักษณะ ข้อ 1.1.1 เป็นโรงเรียนแกนนำในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เป็นลำดับแรก ถ้าไม่มีสถานศึกษาที่ตรงกับข้อ 1.1.1 ให้พิจารณา ข้อ 1.1.2 เป็นโรงเรียนส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เป็นลำดับที่ 2 และให้พิจารณา ข้อ 1.1.3 เป็นโรงเรียนส่งเสริมประชาธิปไตย เป็นลำดับที่ 3 ตามลำดับ

1.2 ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจในการร่วมวิจัยและข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาไปยังสถานศึกษาตามรายชื่อที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดส่งมาให้

1.3 ผู้วิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาคัดเลือกสถานศึกษาให้เหลือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับ 1 โรงเรียน จะได้จำนวนโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 9 โรงเรียน และแจ้งผลการคัดเลือกไปยังสถานศึกษาที่ได้รับการคัดเลือก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในขั้นตอนนี้เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด แต่เน้นการเจาะลึกของการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview)

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Protocol) เกี่ยวกับสภาพของการดำเนินงานการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง แนวทางการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง และลักษณะความเป็นพลเมืองของนักเรียนที่สถานศึกษาต้องการสร้างให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

2.2 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 ศึกษาหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามแนวคิดของสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2555), ชาย โพธิสิตา (2556), สุภางค์ จันทวานิช (2554), สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิกา สุขเกษม (2551), นิศา ชูโต (2551), และทวีศักดิ์ นพเกษตร (2551).

2.2.2 ศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับการสร้างเสริมความเป็นพลเมืองตามแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2553 ข), กระทรวงศึกษาธิการ (2557), ราชบัณฑิตยสถาน (2556), สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2556 ข), สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2555), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556), วรากรณ์ สามโกเศศ (2554), ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555), ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์ (2550), ศักดิ์ชัย นิรัญทวี (2548), ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2553), วิชัย ภูโยธิน และคณะ (2552), Banks (1997), Print (2008), Westheimer และ Kahne (2004), และ Ian และคณะ (1999)

2.2.3 กำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครองนักเรียน เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Protocol) เกี่ยวกับสภาพของการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง

แนวทางการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองและลักษณะความเป็นพลเมืองที่โรงเรียน ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

2.2.4 กำหนดประเด็นข้อคำถามที่ต้องการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และรวบรวมประเด็นข้อคำถามที่ต้องการสัมภาษณ์นำมาสร้างเป็น แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Protocol) โดยสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ ชนิดปลายเปิด (Open Ended) ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์

2.2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ พิจารณาความเหมาะสม หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ ปรึกษา จึงได้ร่างแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครองนักเรียน

2.2.6 การสร้างความน่าเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์โดยการนำแบบสัมภาษณ์ ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อ พิจารณาความเหมาะสมของประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวบรวมแบบ สัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญแล้วทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.2.7 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองสัมภาษณ์ผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน 5 คน ครู จำนวน 5 คนและผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 5 คน ที่ไม่ใช่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จากผลการทดลองสัมภาษณ์ปรากฏว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกคนมีความเข้าใจใน ข้อคำถามและสามารถตอบคำถามได้ตรงประเด็นกับข้อคำถาม หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในขณะที่ทำการเก็บรวบรวม ข้อมูลผู้วิจัยจะมีผู้ช่วยวิจัยในการเก็บข้อมูลในขณะที่ลงพื้นที่ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ติดต่อ ทราบทามและนัดเวลา สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและผู้ปกครอง นักเรียน

3.2 ผู้วิจัยขอหนังสือราชการเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในการวิจัย จากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงสถานศึกษา ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย

3.3 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่นัดหมาย ผู้วิจัยเริ่มต้นการสัมภาษณ์โดยการแนะนำตัว บอกวัตถุประสงค์ และขออนุญาตบันทึกเสียงการ สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 1.30-2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการ สัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Deidman, 1998. อ้างถึงใน เอกกรินทร์ สังข์ทอง, 2551) สำหรับ ผู้ช่วยวิจัยมีหน้าที่ในการควบคุมการบันทึกเสียงและจดประเด็นสำคัญของการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัยตรวจสอบความเรียบร้อยของบทสัมภาษณ์หลังการสัมภาษณ์ และถอดบทสนทนาจากเครื่องบันทึกเสียงของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน

4.2 ผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) หาความคล้ายคลึงของประเด็นข้อมูลและหาความถี่ของข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์ แล้วนำมาสรุปเป็นประเด็นของสภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียน แนวทางการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนและลักษณะความเป็นพลเมืองที่โรงเรียนต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.3 ผู้วิจัยตรวจสอบประเด็นข้อมูลที่ได้กับกรอบแนวคิดการวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าประเด็นข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์ ครบถ้วน โดยพิจารณาจากความอิ่มตัวของข้อมูล (saturated data) กล่าวคือ ความอิ่มตัวของข้อมูลสามารถพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นได้ข้อมูลครบถ้วนและไม่มีประเด็นใหม่เพิ่มเติมอีก และสามารถนำไปสรุปเป็นสภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง แนวทางการดำเนินงานเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมือง และลักษณะความเป็นพลเมืองที่โรงเรียนต้องให้เกิดขึ้นกับนักเรียน และนำไปสร้างเป็นร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระยะที่ 2 การร่างรูปแบบ

ในระยะนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อยกร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยระยะนี้ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาที่มีคุณสมบัติหลากหลาย จำนวน 13 คน ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 จำนวน 9 คน

1.2 ศึกษานิเทศก์ที่ดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ รับผิดชอบงานด้านการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง และปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 3 คน

1.3 อาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีผลงานวิจัยด้านความเป็นพลเมือง จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

2.1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

2.2 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.3 เทปบันทึกเสียงสำหรับใช้บันทึกการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินการในระยณะนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อขอความร่วมมือผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group)

3.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือผู้ทรงคุณวุฒิเข้าร่วมสนทนากลุ่มการวิจัยพร้อมเอกสารประกอบไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตัวเอง

3.3 ผู้วิจัยเตรียมผู้ช่วยวิจัย ทำหน้าที่จดบันทึกการสนทนากลุ่มจำนวน 1 คน และทำหน้าที่ควบคุมการบันทึกเสียง จำนวน 1 คน

3.4 การดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) มีขั้นตอนดังนี้

3.4.1 เชิญอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นประธานกล่าวเปิดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group)

3.4.2 ผู้วิจัยทำหน้าที่ดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) และมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นผู้ดำเนินการร่วม

3.4.3 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา การศึกษาเอกสาร และร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.4.4 ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันวิพากษ์ และพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม โดยการถอดเทปอย่างละเอียดและเปรียบเทียบกับการจดบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อธิบายมาประมวลและเรียบเรียงแล้วนำเสนอผลการสนทนากลุ่มในรูปความเรียงและตารางแสดงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ รวมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ การวิเคราะห์จะถูกประเมินโดยผู้ช่วยวิจัย ในกรณีที่การประเมินจากผู้ช่วยวิจัยไม่สอดคล้องกับผู้วิจัย ผู้วิจัยสามารถแก้ปัญหาโดยการตรวจสอบข้อมูลร่วมกันอีกครั้ง จึงน่าจะเชื่อได้ว่าการวิเคราะห์ในครั้งนี้ได้ยึดข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก

4.3 ผู้วิจัยปรับปรุงร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

4.4 ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบ โดยการนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณา หลังจากนั้นทำการปรับปรุงร่างรูปแบบ ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง

ระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบ

ในระยะนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการนำร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้จากระยะที่ 2 ไปทดลองใช้ในโรงเรียนจำนวน 9 โรงเรียน เป็นเวลา 1 ภาคเรียน (4 เดือน) และผู้วิจัยมีการติดตามและพัฒนาการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ สถานศึกษาที่ร่วมการวิจัยครั้งนี้ สถานศึกษาละ 2 ครั้ง เพื่อร่วมกับสถานศึกษาในการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครองนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 9 โรงเรียน ซึ่งเป็นสถานศึกษาเดียวกันกับการดำเนินงานวิจัยระยะที่ 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในระยะนี้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Protocol) เกี่ยวกับการดำเนินงาน ปัญหาและข้อเสนอแนะจากการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ครอบคลุมประเด็นด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการจัดกิจกรรมเสริม

2.2 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Protocol)

1) ศึกษาหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามแนวคิดของ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2555), ชาย โพธิสิตา (2556), สุภางค์ จันทวานิช (2554), สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และกรรณิกา สุขเกษม (2551), นิตา ชูโต (2551), และทวีศักดิ์ นพเกษตร (2551)

2) กำหนดจุดมุ่งหมายและขอบเขตโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครองนักเรียนเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Protocol) เกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและข้อเสนอแนะการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3) กำหนดประเด็นข้อคำถามที่ต้องการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ และรวบรวมประเด็นข้อคำถามที่ต้องการสัมภาษณ์นำมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Protocol) โดยสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดปลายเปิด (Open Ended) ให้ครอบคลุม วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์

4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ร่างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบพิจารณาความเหมาะสม หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา จึงได้ร่างแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ปกครองนักเรียน

5) การสร้างความน่าเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจากข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวบรวมแบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญแล้วทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

6) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครู จำนวน 5 คนและผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 5 คน ที่ไม่ใช่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จากผลการทดลองสัมภาษณ์ปรากฏว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกคนมีความเข้าใจในข้อคำถามและสามารถตอบคำถามได้ตรงประเด็นกับข้อคำถาม หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในขณะที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะมีผู้ช่วยวิจัยในการเก็บข้อมูลในขณะลงพื้นที่ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยติดต่อผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อกำหนดปฏิทินการเก็บข้อมูล โดยกำหนดการเก็บข้อมูลในโรงเรียนที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญปฏิบัติงานโรงเรียนละ 2 ครั้ง

3.2 ผู้วิจัยขอหนังสือราชการเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถึงสถานศึกษาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัย

3.3 ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลาและสถานที่ที่นัดหมาย ผู้วิจัยเริ่มต้นทำการสัมภาษณ์โดยการแนะนำตัว บอกวัตถุประสงค์ และขออนุญาตบันทึกเสียง การสัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ละคน เพื่อรวบรวมปัญหา ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 1.30-2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ (Deidman, 1998. อ้างถึงใน เอกรินทร์ สังข์ทอง, 2551)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 นำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคนเข้าร่วมประชุมพร้อมกัน ณ สถานศึกษาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วผู้วิจัยจะนำเสนอประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคน และให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญร่วมกันปรับปรุงวิธีการดำเนินการของรูปแบบให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยทำเช่นนี้กับทุกสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนละ 2 ครั้ง โดยเว้นระยะห่างแต่ละครั้งประมาณ 30-45 วัน

4.2 นำร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านการปรับปรุงและพัฒนาจากสถานศึกษา เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบหลังจากนั้นทำการปรับปรุงร่างรูปแบบตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

ระยะที่ 4 สรุปและยืนยันรูปแบบ

ในระยะนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสรุปและยืนยันรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยระยะนี้ผู้ทรงคุณวุฒิได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาที่มีคุณสมบัติหลากหลาย จำนวน 15 คน ประกอบด้วย

1.1 ผู้บริหารการศึกษาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ และจำนวน 2 คน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ที่ปฏิบัติงานสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มทดลองจำนวน 9 คน

1.3 ศึกษานิเทศก์ที่ดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี มีวุฒิการศึกษาปริญญาโท มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ รับผิดชอบงานด้านความเป็นพลเมือง และปฏิบัติงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 3 คน

1.4 อาจารย์ที่มีผลงานวิจัยด้านความเป็นพลเมือง จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

2.1 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

2.2 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.3 เทปบันทึกเสียงสำหรับใช้บันทึกการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินการในระยะนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1 ผู้วิจัยทบทวนผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนัดหมายวัน เวลา เพื่อจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ(Focus Group)

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือราชการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิก่อนวันจัดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ(Focus Group) อย่างน้อย 2 สัปดาห์

3.3 การดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ(Focus Group) มีขั้นตอนดังนี้

3.3.1 เชิญอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นประธานกล่าวเปิดการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ(Focus Group)

3.3.2 เตรียมผู้ช่วยวิจัยจำนวน 1 คน ผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่มจำนวน 2 คน และผู้บันทึกเทปจำนวน 1 คน

3.3.3 ผู้วิจัยทำหน้าที่ดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) และมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นผู้ดำเนินการร่วม

3.3.4 ผู้วิจัยนำเสนอผลการปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3.3.5 ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันวิพากษ์ พิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ เพื่อสรุปและยืนยันรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยหาฉันทามติจากผู้ทรงคุณวุฒิและข้อเสนอแนะในปรับปรุงรูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการดำเนินการในระยนี้ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

4.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่มโดยการถอดเทปอย่างละเอียดและเปรียบเทียบกับกรจัดบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4.2 ผู้วิจัยรวบรวมข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามข้อเสนอแนะของผู้ร่วมการสนทนากลุ่มและสุดท้ายก็จะได้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อสร้างเสริมความเป็นพลเมืองในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สามารถสรุปลำดับขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยตั้งแต่ระยะที่ 1 ถึงระยะที่ 4 ได้ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนการวิจัย